

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

12.09.2023. Nr. 1-5/268

Tieslietu ministrija
pasts@tm.gov.lv

Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padome
info@lzi.lv

Zināšanai: [persona A]
[e-pasta adrese]

Par piedziņas vēršanu uz parādnieka bērna uzturlīdzekļiem

Tiesībsargs ir saņēmis [personas A] 2023. gada 11. septembra iesniegumu (reģistrēts 14.08.2023 ar Nr. 1051) par piedziņas vēršanu uz parādnieka bērna uzturlīdzekļiem.

Iesniedzējs iesniegumā izsaka sūdzības, ka parādnieks, kurš saņem uzturlīdzekļus par apgādībā esošu bērnu, tos saņem tikai valstī noteiktajā minimālajā apmērā, bet pārējais tiek atņemts parādsaistību segšanai. Iesniedzējs izvirza jautājumu, cik likumīgi un taisnīgi ir bērnam domātos uzturlīdzekļus novirzīt cita cilvēka parādsaistību segšanai? Iesniedzēja ieskatā taisnīgi būtu saglabāt par katru apgādājamo + 50 % no minimālās mēnešalgas. Savukārt, ja ir bērns ar invaliditāti, tad būtu saglabājama vēl lielāka procentuālā daļa, t.i., vēl + 25 % no minimālās mēnešalgas.

Atbilstoši Tiesībsarga likuma 11. panta 4. punktam tiesībsargam jautājumos, kas saistīti ar cilvēktiesību un labas pārvaldības principa ievērošanu, ir pilnvaras atklāt trūkumus tiesību aktos un to piemērošanā, kā arī veicināt šo trūkumu novēršanu. Saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 65.² panta 3. punktu tiesībsargs iesniedz priekšlikumus, kas veicina bērna tiesību ievērošanu. Iepazīstoties ar iesniedzēja iesniegumā aktualizēto jautājumu, tiesībsargs konstatē sekojošo.

Civilprocesa likuma 596. panta 5. punkts paredz, ka “piedziņu nevar vērst uz bērna uzturlīdzekļiem Ministru kabineta noteikto minimālo bērna uzturlīdzekļu apmērā, kurus pamatojoties uz tiesas nolēmumu vai Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijas lēmumu, maksā viens no vecākiem, kā arī uz Uzturlīdzekļu garantiju fonda izmaksājamiem bērna uzturlīdzekļiem”. Saskaņā ar Ministru kabineta 2013. gada 15. janvāra noteikumu Nr. 37 “Noteikumi par minimālo uzturlīdzekļu apmēru bērnam” 2. punktu katra vecāka pienākums ir katru mēnesi nodrošināt saviem bērniem minimālos uzturlīdzekļus šādā apmērā: katram bērnam no viņa piedzimšanas līdz 7 gadu vecuma sasniegšanai – 25 % apmērā no Ministru kabineta noteiktās minimālās mēneša darba algas (t.i., 155 euro); katram bērnam no 7 gadu vecuma sasniegšanas līdz 18 gadu vecuma sasniegšanai – 30 % apmērā no Ministru kabineta noteiktās minimālās mēneša darba algas (t.i., 186 euro).

Ja parādnieks saņem uzturlīdzekļus no Uzturlīdzekļu garantiju fonda, tad nav strīda, ka viņš vairāk par valstī noteikto minimālo apmēru nevar saņemt. Taču, ja parādnieks uzturlīdzekļus saņem uz tiesas nolēmuma pamata, tad to apmērs var tikt noteikts virs Ministru kabineta noteikto minimālo uzturlīdzekļu apmēra, piemēram, 300, 350 vai 500 *euro*. Tomēr arī šādā gadījumā parādnieka rīcībā tiks atstāti uzturlīdzekļi tikai to minimālajā apmērā (pēc apstākļiem 155 vai 186 *euro*) un pārējais tiks novirzīts parāda piedziņai. Turklāt arī Civilprocesa likuma 594. panta piektajā daļā noteiktie saglabājamie naudas līdzekļi 15 % apmērā no minimālās mēneša darba algas (93 *euro*) par parādnieka apgādībā esošu nepilngadīgo bērnu varētu nesasniegt ar tiesas nolēmumu piedzīto uzturlīdzekļu apmēru.

Tiesībsargs apzinās, ka nolēmumu izpildes process ir līdzsvarošanas process, kur abām pusēm (piedzīnējam un parādniekam) ir jānodrošina pamattiesību ievērošana no valsts puses. Nepastāv viena formula, kas pateiktu labāko risinājumu ikvienā ar izpildu lietu saistītā jautājumā, tāpēc katrs gadījums ir jāvērtē individuāli. Tomēr konkrētajā gadījumā jāvērs uzmanība uz diviem svarīgiem aspektiem:

1) tiesas nolēmums par uzturlīdzekļu piedziņu, kas pārsniedz valstī noteikto minimālo apmēru, ir pieņemts vērtējot katras individuālās lietas apstākļus un bērna vajadzības, kas ar noteiktajiem uzturlīdzekļiem ik mēnesi ir jāapmierina;

2) bērniem nevajadzētu atbildēt par savu vecāku neizpildītām parādsaistībām. Vecāku nenokārtotas finansiālās nedrīkst būt par pamatu, lai ierobežotu bērna ikmēneša uzturēšanas izdevumus, kuru apmēru tiesa ir noteikusi savā nolēmumā.

Bērnu tiesību aizsardzības likuma 6. panta pirmā daļa paredz, ka “tiesiskajās attiecībās, kas skar bērnu, bērna tiesības un intereses ir prioritāras”. Šā panta otrā daļa nosaka, ka “visām darbībām attiecībā uz bērnu neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts vai pašvaldību institūcijas, sabiedriskās organizācijas vai citas fiziskās un juridiskās personas, kā arī tiesas un citas tiesībaizsardzības iestādes, prioritāri ir jānodrošina bērna tiesības un intereses. Šīs personas ievēro bērna labākās intereses visās darbībās, kas tieši vai netieši skar vai var skart bērnu: 1) novērtējot jebkuru ar bērnu saistītu gadījumu; 2) rīkojoties jebkādā ar bērnu saistītā lietā; 3) pieņemot jebkuru lēmumu saistībā ar bērnu”. Līdz ar to arī normatīvajā regulējumā, kas attiecas uz nolēmumu izpildi un parādnieka un piedzinēja interešu līdzsvarošanu, visupirms ir jānodrošina bērna tiesības un labākās intereses.

Ievērojot iepriekšminēto, lūdzu Tieslietu ministriju un Latvijas Zvērinātu tiesu izpildītāju padomi, līdz **2023. gada 11. oktobrim** sniegt viedokli par parādniekam saglabājamo bērna uzturlīdzekļu apmēru un, kā situācijā, kad tiesa nolēmumā ir noteikusi uzturlīdzekļu apmēru lielāku par valstī noteikto minimālo apmēru, tiek nodrošināts bērna tiesību un interešu prioritātes princips.

Vienlaikus, lūdzu, sniegt arī Jūsu viedokli par situāciju, kad parādnieks saņem bērna uzturlīdzekļus no otra vecāka labprātīgā kārtā, t.i., bez tiesas vai Uzturlīdzekļu garantiju fonda administrācijas iesaistes. Vai šādā situācijā parādniekam ieskaitītie uzturlīdzekļi bērna uzturam tiktu pilnā apmērā novirzīti parāda piedziņai, pamatojoties uz Civilprocesa likuma 599. pantu?

Ar cieņu
tiesībsarga pilnvarojumā
Pilsonisko un politisko tiesību nodaļas vadītāja

Ineta Piļāne